

БЪЛГАРСКА
НАРОДНА БАНКА

**Указания за управлението на риска от
концентрация в рамките на процеса за надзорен
преглед
(Преработена рамка)**

Българска народна банка

*Указания за управлението на риска от концентрация в рамките на процеса за надзорен
преглед*

1. Въведение

1. Рискът от концентрация е един от специфичните рискове, обект на надзорен преглед в рамките на т. нар. Втори стълб от рамката за капиталова адекватност. В тази връзка неговото управление и контрол бяха подробно описани в указанията на БНБ за управлението на риска от концентрация в рамките на процеса за надзорен преглед от 2008 г.
2. Целта на настоящите указания е да разширят и изменят публикуваните през 2008 г. указания, отразявайки основните констатации, направени по време на световната финансова криза относно ролята на риска от концентрация като значителен източник на сериозни загуби за банките. Поради това, на този вид риск следва да се обърне специално внимание, както от банките, така и от страна на надзорните органи.
3. Указанията целят да разгледат всички аспекти на риска от концентрация. Обърнато е внимание както на междурисковите, така и на вътрешнорисковите концентрации.
4. Настоящите указания са тясно свързани с други допълнителни указания на БНБ и следва да бъдат използвани съвместно с „Указанията за приложението на процеса за надзорен преглед”, „Ръководните принципи за управление на риска”, „Указанията за прилагането на ревизирания режим на големите експозиции в банките”, както и „Указания за извършването на стрес-тестове в рамките на процеса за надзорен преглед”¹.
5. Документът предоставя изчерпателни дефиниции за риска от концентрация (за вътрешнорисковите и междурисковите му измерения), разглежда общи принципи за управление на риска от концентрация, в това число аспектите от управлението му, характерни за определени рискови категории (кредитен, пазарен, операционен и ликвиден риск), както и включва изисквания към надзорния преглед и оценка (НПО), извършван от БНБ. Указанията съдържат и приложения с конкретни примери за риска от концентрация и примери за индикатори, служещи за управлението му.

2. Дефиниция за риска от концентрация

1. Рискът от концентрация засяга експозициите (преки или непреки), които могат да възникнат в рамките на отделна категория риск или между различни категории риск в банката и които могат да предизвикат:
  - достатъчно големи загуби, застрашаващи финансовото състояние и/или способността на банката да поддържа основните си дейности;или
  - съществена промяна в рисковия профил на банката.

---

¹ Предстои да бъде публикуван преработен и разширен вариант на въпросните указания.

Настоящите указания въвеждат следните понятия:

- **Вътрешнорискови концентрации** – отнасят се до концентрациите на риск, произтичащи от взаимодействия между отделни експозиции в рамките на една категория риск;
- **Междурискови концентрации** – отнасят до концентрациите на риск, произтичащи от взаимодействия между отделни експозиции, принадлежащи към различни категории риск. Взаимодействията между отделните експозиции е възможно да произлизат от общ рисков фактор или от взаимодействието между няколко рискови фактора.

Междурискови концентрации възникват, когато експозиции към едно лице или група свързани лица (напр. един и същи икономически сектор или географски район) не се отчитат на едно и също място (напр. експозиции в банковия и в търговския портфейл). Когато за отделни рискове е налице общ рисков фактор, който води до едновременното или последователното им проявление, считаните за ниски корелации между рисковите експозиции, могат да се окажат съществени при неблагоприятни условия.

2. Рискът от концентрация може да окаже влияние върху капитала, ликвидността и приходите на банката. Тези три аспекта не съществуват поотделно и следва да бъдат адекватно обхванати от системите за управление на риск в банките.
3. Риск от концентрация може да възникне и по отношение на структурата на приходите на банката. Например, банка, която е в голяма степен зависима от отделен икономически сектор и/или географски район, може да бъде сериозно засегната от секторни или регионални икономически цикли. Отделните източници на приходи е възможно да бъдат зависими един от друг, което банката следва да вземе под внимание при оценката на риска от концентрация.
4. Докато икономическите концентрации е възможно да повишат уязвимостта по отношение на специфични икономически цикли, икономическата и географската специализация могат да подобрят ефективността на банката, тъй като фокусирането върху отделни сектори, продукти и региони, е предпоставка за генериране на специализирани опит и познания. Това налага балансирана оценка на риска от концентрация.

3. Общи принципи при управлението на риска от концентрация

Указание 1. Общата рамка на банката за управление на риска обхваща същността и управлението на риска от концентрация.

5. Изискванията към общата рамка за управление на риска са установени в ръководните принципи на БНБ за управлението на риска, както и в частта за

вътрешно управление на указанията за приложението на процеса за надзорен преглед в рамките на втори стълб.

6. Банката следва да отчита адекватно риска от концентрация в рамките на вътрешното управление и системите за управление на риска, установява ясни отговорности и разработва политики и процедури за идентификацията, измерването, управлението, наблюдението и отчитането му.
7. Компетентният орган за управление следва да е наясно с начина на възникване и да извършва преглед на риска от концентрация, произлизащ от общия бизнес модел на банката. Това се базира на прилагането на подходящи бизнес стратегии и политики за управление на риска.
8. Всяка банка установява практическа дефиниция в съответствие с толеранса ѝ към риск, за това кога дадена концентрация се определя като съществена. Банката определя нивото на риска от концентрация, възникващ от отделни експозиции, които е готова да поеме (т.е. определя толеранса си към риска от концентрация) съобразно бизнес модела, размера и дейността ѝ в определен географски район.
9. Политиката по управление на риска от концентрация се документира адекватно, като се пояснява как са обхванати вътрешно- и междурисковите концентрации както на ниво група, така и на самостоятелна основа. Управлението на риска от концентрация и съответстващите му политики следва да са интегрирани в системата за управление на риска на всички бизнес нива. Те подлежат на редовни прегледи, като се взимат в предвид промените в рисковия апетит и бизнес средата.
10. Изключения от политиките и процедурите се документират и докладват надлежно на съответното управленско ниво. Банките прилагат процедури за независим преглед (напр. функцията за управление на риск) на възможните нарушения на политиките и правилата, включително наблюдение и докладване за спазването на лимитите. Тези нарушения подлежат на съответните коригиращи действия.

Указание 2. Адекватното управление на риска от концентрации изисква наличието на интегриран подход за оценка на всички аспекти, свързани с този риск в рамките на и между отделните категории риск (вътрешно- и междурискови концентрации).

11. Вътрешнорисковите концентрации следва да са подходящо обхванати в процеса по идентифицирането, измерването, наблюдението, докладването и управлението на основните рискови области.
12. Междурисковите концентрации могат да не бъдат напълно отчетени, когато се комбинират рискове (напр. прибавяне на стойности под риск (VaR)), които са идентифицирани и измерени на самостоятелна основа. Междурисковите концентрации, възникващи от проявлението на общи фактори, които пораждат

рискове в различните бизнес-линии, могат да не бъдат отчетени. Банките идентифицират подобни фактори и това как те влияят на различните видове риск, като отчитат въздействието на негативни пазарни тенденции върху различните техники за редуциране на риска.

13. Банките обръщат необходимото внимание на косвените ефекти върху своите експозиции, причинени от промени в икономическата среда. Пример за това са допълнителните загуби, възникващи от невъзможността да бъдат продадени определени активи, поради значителен спад в стойността им. В подобни случаи могат да възникнат междурискови концентрации.

Указание 3. Банките прилагат надеждни процедури за идентифициране на вътрешно- и междурискови концентрации.

14. Рисковите фактори, които водят до концентрации следва да бъдат идентифицирани. Системата за идентифицирането на риска от концентрация е достатъчно всеобхватна, за да покрива всички значими за банката концентрации на риск. Това включва балансови и условни и безусловни задбалансови позиции за всички видове риск, дейности и бизнес-единици. Банката изгражда адекватни системи за управление на информацията, които да позволяват идентифициране на концентрации, произлизащи от различни видове експозиции. Те установяват и елементи на риск от концентрации, които не са адекватно покрити от вече установените модели.
15. Банките взимат предвид икономическите развития, оказващи влияние върху финансовите пазари и техните участници, като отчитат взаимодействията и външното влияние на средата върху банката. Тези взаимодействия се анализират задълбочено, така че за банката да е възможно прилагането на ориентиран към бъдещето подход към управлението на риска от концентрация.
16. Банката постоянно наблюдава развитието и взаимовръзките между пазарите и икономиката, което улеснява идентифицирането и разбирането на потенциални рискове от концентрация (както на ниво група, така и на самостоятелна основа), както и на факторите, които ги предизвикват. За да се прилага ориентиран към бъдещето подход към управлението на риска от концентрации, банката извършва задълбочени наблюдения и анализ (не само първични наблюдения).
17. Стрес-тестването, под формата на анализ на чувствителността, или чрез използването на комплексен сценариев анализ, е ключов инструмент при идентифицирането на риск от концентрации. Анализите обхващат цялата организация, като преминават отвъд фокуса върху отделни бизнес-единици или видове риск. Стрес-тестовите позволяват на банките да установят взаимовръзки между експозициите, които се проявяват единствено при неблагоприятни условия. Такива биха били, например, комплексни верижни реакции от събития, които включват последващо възникване на непредвидени рискове (напр. ликвиден риск), както и събития от втори или по-далечен порядък.

18. Използването на стрес-тестване като способ за установяване на нивото на риска от концентрации, не означава непременно, че тестовете трябва да се провеждат единствено за целите на управлението на риска от концентрация. Въпреки че целевото използване на анализи на чувствителността във връзка с поведението на вече известни концентрации в портфейл или в нивата на отделни видове риск, могат да подобрят разбирането на банката за риска от концентрация, стрес-тестовете, ориентирани към рисковете, на които банката е изложена като цяло, могат да бъдат особено полезни при идентифицирането му.
19. Банките установяват риск от концентрация в процеса на планиране на нови дейности, особено в случай на въвеждане на нови продукти и навлизане на нови пазари.

Указание 4. Банките прилагат рамка за измерването на между- и вътрешнорискови концентрации, която адекватно обхваща взаимовръзките между отделните експозиции.

20. Рамката за измерване позволява надеждна, навременна, качествена и количествена оценка на въздействието на риска от концентрация върху доходността, платежоспособността, ликвидната позиция и спазването на надзорните изисквания. Честотата на измерване е пропорционална на големината и сложността на операциите на банката. Рамката се преглежда редовно и отразява промените във външната среда, както и възможните промени в рисковия профил на банката, като взема предвид както текущите, така и бъдещите ѝ дейности.
21. Банката използва разнообразни методи или измерители за преглед и установяване на нивото на риск. Използването на сценарийни анализи може да бъде изключително подходящ инструмент за разработване на ориентирани към бъдещето подходи, чрез интегрирането на възможни промени на финансовите пазари и в икономическата среда, в методологията на банката за измерване на риска, както и чрез влиянието на тези промени върху нивото на риск. Когато се извършват извън стандартните агрегиращи методи, сценарийните анализи могат да бъдат подходящ инструмент за оценката им.
22. Компетентният орган за управление следва да е запознат с основните ограничения и допускания на рамката за измерване на риска от концентрация. Функцията за контрол на риска взема под внимание всички ограничения и допускания на моделите и необходимостта от тяхното калибриране, особено чрез прилагането на стрес-тестове.

Указание 5. Банките прилагат адекватни правила и процедури за активен контрол, наблюдение и редуциране на риска от концентрация, използвайки вътрешни ограничения или др. подходящи инструменти.

23. Активното управление на рисковите експозиции е необходимо, за да се редуцира възникването на нежелателни концентрации, но това, от друга страна, може да доведе до трудни за преодоляване последващи рискове (напр. ликвиден

риск). В тази връзка са необходими постоянна оценка и коригиране на стратегическите и бизнес-цели, за да се избегне натрупването на нежелани дългосрочни концентрации на риск.

24. Банката въвежда централизирани ограничения на риска от концентрация на ниво група, включително и подходящи ограничения за съответните бизнес-линии, единици и за различните видове риск по отношение на експозиции към контрагенти или групи от свързани лица, икономически сектори или индустрии, както и експозиции към специфични продукти или пазари.
25. Естеството на лимитите и нивата им отразяват рисковия толеранс и отчитат всички значими взаимовръзки в рамките на и между отделните рискови фактори. Тези лимити се установяват на индивидуално и консолидирано ниво, както спрямо балансови и задбалансови позиции, така и спрямо обособени структури от активи и пасиви. Те следва да се документират подходящо и се докладват на всички нива от организацията.
26. Банките извършват редовни анализи на портфейлите и индивидуалните си експозиции, включително и оценки във връзка с тенденциите за тяхното развитие. Тези резултати се отчитат при определянето и потвърждаването на адекватността на процесите, установените лимити и други подходящи инструменти за управление на риска от концентрация. Примери за подобни анализи са:
  - детайлен преглед на рисковете в определени сектори;
  - интензивен преглед на икономическото представяне на съществуващи длъжници;
  - преглед на одобрените обеми на отделните бизнес-линии;
  - преглед на техниките за редуциране на кредитния риск, техните стойности и правната им приложимост;
  - преглед на изнесените дейности и договори, подписани с трети лица (доставчици);
  - преглед на стратегията за финансиране, с цел да се подsigури поддръжка на ефективна диверсификация на източниците и притока на средства; и
  - преглед на бизнес-стратегията.
27. При установяване на проблеми, банките предприемат подходящи коригиращи действия за намаляване на риска. Възможни са:
  - намаляване на лимитите за концентрациите на риск;

- коригиране на бизнес-стратегията, с цел да се ограничат прекомерни концентрации;
  - диверсифициране на структурата на активите и източниците на финансиране;
  - адаптиране на структурата на финансиране;
  - закупуване на защита от други източници (напр. кредитни деривати, обезпечения, гаранции, синдикиране и др.);
  - продажба на активи; и
  - промяна на ангажиментите по изнесените дейности.
28. Във връзка с риска от концентрация при финансиране, ограниченията могат да включват:
- лимити, свързани с финансирането на междубанковите пазари;
  - лимити, свързани с максимални или минимални средни матуритети.
29. Могат да бъдат прилагани и други лимити, ограничаващи прекомерните концентрации на ликвидност, като напр.:
- лимити във връзка с несъответствия в матуритета, особено ограничения отнасящи се до кумулативни ликвидни несъответствия в отделните падежни интервали; и
  - лимити отнасящи се до задбалансови позиции.
30. Други подходящи инструменти са различни индикатори и съотношения (вътрешни съотношения за ликвидност), които се активират при преминаването на определени прагове и обикновено са по-консервативни в сравнение със системата от лимити. Целта им е да сигнализират при потенциални опасности и изискват предприемането на превантивни действия за избягване нарушаването на лимитите.
31. Банките прилагат техники за редуциране на риска, които са адекватни и напълно разбираеми за отговорния персонал. Банките не разчитат прекомерно на определени техники за редуциране на риска, за да не се получи замяна на един вид концентрация с друг, а следва да отчитат характера и качеството на инструментите за редуциране на риска.
32. Банките избягват прекомерно диверсифициране на своите дейности или продукти, за които не притежават необходимите опит и познание, структурата или бизнес-моделът им не са подходящи, или не съответстват на рисковия им апетит. Стратегиите за редуциране на риска могат да доведат до предпочитания

към някои форми на концентрация за сметка на диверсификация, напр. концентрация в активи с високо качество за сметка на диверсификация в активи с по-ниско качество, което може да доведе до влошаване на общия рисков профил. Качеството на диверсифицираните експозиции трябва да бъде същото или по-високо от това на първоначалните експозиции.

33. Банките прилагат правила и процедури за докладване на риска от концентрация, които подsigуряват навременно, точно и изчерпателно докладване на необходимата информация за нивата на риск към съответните нива на управление.
34. Рамката за наблюдение и докладване на риска от концентрация подпомага процеса по взимане на ефективни решения. Докладите, предназначени за органите на управление, включват качествена и количествена информация за вътрешно- и междурискови концентрации, както и информация за съществени рискови фактори и предприетите действия за редуцирането им. Те включват информация както на самостоятелна, така и на консолидирана основа, като се следват установените лимити и се обхващат различните бизнес-линии, географски райони и структурни единици.
35. Честотата на докладването отразява значимостта и естеството на рисковите фактори, особено що се отнася до тяхната променливост. Извънредни отчети (ad hoc) могат да допълват периодичната отчетност.
36. Банката прилага адекватна управленска информационна система (MIS), която ѝ позволява да наблюдава концентрациите, произлизащи от различните видове експозиции спрямо одобрените лимити. Резултатите от прегледа за спазване на лимитите следва да бъде неразделна част от докладите към органите за управление и към звената, прилагащи тези лимити. Банките притежават подходящи процедури за коригиране на превишенията на лимитите.

Указание 6. Банките включват риска от концентрация в процеса по ВААК и при планиране на капиталовата си позиция. Те оценяват адекватността на заделения капитал, спрямо нивата на риска от концентрация в портфейлите си.

37. Банката отчита риска от концентрация при оценката на капиталовата си адекватност в рамките на ВААК и удостоверява, че вътрешната ѝ оценка на капитала е изчерпателна и адекватна спрямо естеството и нивата му. Когато банката е в състояние да удостовери пред БНБ, че рискът от концентрация (както вътрешно-, така и междурискова) е адекватно отразен в рамката за капиталово планиране, тогава може да не е необходимо (или не винаги възможно при използването на даден модел) да се заделя капитал в отделна рискова категория (т.е. като отделна оценка) за покриване на риска от концентрация в рамките на Втори стълб. Вътрешните приблизителни оценки покриват всички съществени рискове, на които е изложена банката.
38. Банката отчита ефекта от използването на инструменти за редуциране на риска при оценката на нивото на риск от концентрация. В този случай се взимат под

внимание редица важни фактори, включително качеството на управлението на риска, вътрешните системи и контроли, както и способността да се предприемат ефективни управленски действия за коригирането на нивото му.

39. Банките оценяват индивидуално капиталовата си позиция, като отчитат относителната тежест на различните фактори. Банките, при които се наблюдават по-високи нива на концентрация, следва да са в състояние да удостоверят как тези обстоятелства са отразени в процеса на капиталово планиране.

4. Управление и наблюдение на риска от концентрация в рамките на отделни рискови категории

4.1. Кредитен риск

40. Банките разработват прецизна и практична дефиниция за концентрация на кредитен риск. Тя обхваща подробна разбивка на видовете кредитни концентрации, включително експозициите към едно лице, или групи от свързани лица, лица от един и същ икономически сектор, географски район, дейности или позиции в стоки, както и техники за редуциране на риска, по отношение на рисковете, свързани с големи непреки кредитни експозиции (напр. към един емитент на обезпечения).

Указание 7. Банките прилагат методи и средства за последователно идентифициране на общата експозиция на кредитен риск към определени клиенти, продукти, индустрии или географски райони.

41. Системата, за агрегиране на кредитните експозиции на индивидуална и консолидирана основа и за управлението на лимитите за кредитен риск, е достатъчно надеждна, за да отрази проявлението на кредитен риск от гледна точка на взаимоотношенията с длъжниците и по отношение на тяхната подчиненост.
42. Рискови експозиции, обезпечени с гаранции (безусловни, частични или чрез гаранционни писма) или използващи други форми на кредитно подобрение (напр. специализирано застраховане или защита чрез суап за кредитно неизпълнение), могат да бъдат характеризирани със сложни взаимовръзки между отделните длъжници. Подобни проблеми с подчинеността могат да усложнят изготвянето на обобщена информация за кредитните експозиции, включително за целите на консолидацията.
43. Рискове от концентрация на кредитен риск могат да възникнат от структурата сложни финансови продукти, изградени върху базисни активи (например секюритизационни траншове).
44. Концентрация на кредитен риск може да възникне както в банковия, така и търговския портфейл (или от комбинация от двата), като за търговския портфейл тя е под формата на риск от контрагента и значителна експозиция към

определени инструменти, изложени на един и същ специфичен (idiosyncratic) риск.

45. Зависимостите между кредитори поради наличието на общи контрагенти, връзки чрез производствени вериги, споделена собственост, общи гаранции и т.н., които могат да се разпрострат отвъд секторни или географски връзки, е възможно да се проявят единствено при неблагоприятни обстоятелства. В този случай използването на стрес-тестове е подходящо средство за определяне на размера на неотчетени концентрации в кредитния портфейл.

Указание 8. Моделите и индикаторите, използвани от банките за измерване на концентрациите на кредитен риск, обхващат адекватно взаимните зависимости между експозициите.

46. Рискът, възникващ при моделирането на концентрация от кредитен риск може да бъде съществен. Видът на модела е основен фактор влияещ върху моделирането на взаимните зависимости между длъжниците. Моделите могат да имат различна структура (напр. структурни модели или такива с опростена форма), или могат да бъдат използвани в различни варианти (напр. в режим „при неизпълнение“ или режим „пазарна оценка“). Изборът на модел има значително въздействие върху оценката на концентрациите на кредитен риск, затова е необходимо да е налице пълно разбиране на базовите допускания и техниките, интегрирани в модела.
47. Банките удостоверяват, че структурата на моделите, които използват, съответства на характеристиките на портфейли им и на структурата на зависимостите между кредитните им експозиции. Не всички модели обхващат еднакво добре всички видове взаимни зависимости. Пропуски, свързани с невключването на важни характеристики на портфейлите, могат да доведат до подценяване на концентрациите на кредитен риск.
48. Типичен пример в тази насока се наблюдава при моделирането на зависимости при експозиции на дребно или към МСП, за които няма пазарни данни. В този случай банките са принудени да разчитат на данни, които не са представителни за съответните експозиции. Например, допусканията за взаимни зависимости между отделни длъжници, могат да са валидни само на местно ниво или могат да бъдат ненадеждни при неблагоприятни условия.
49. Друга проблемна област е свързана с това, доколко разглежданият период, използван за калибрирането на модела, отразява в достатъчна степен наличието на неблагоприятни икономически обстоятелства и по този начин води до надеждни оценки. В случаите, когато времевите редове, използвани за прогнозите, не покриват периоди на икономически спад, банките използват консервативен подход и документират приложението му.
50. Предизвикателства съществуват и по отношение на измерването на риска от кредитна концентрация, във връзка с групирането на кредитни експозиции към сходни контрагенти от всички бизнес-звена на банката. Експозиции могат да

възникнат от различни дейности в различни бизнес-единици на банката, напр. кредитиране, риск от контрагента в търговския портфейл, управление на обезпечения и отпускане на кредитни линии.

4.2. Пазарен риск

51. Концентрация на пазарен риск може да възникне от експозиции към отделен рисков фактор или експозиции към множество рискови фактори, които са корелирани помежду си. Корелацията не винаги може да се установи, тъй като е възможно тя да се проявява единствено при неблагоприятни пазарни условия. Банките идентифицират всички съществени рискови фактори чрез широкото приложение на стрес-тестове и анализ на чувствителността, относно влиянието на нелинейни ефекти и промени в корелациите, върху рисковия профил по отношение на пазарния риск и стойността на портфейлите им. Подобни концентрации могат да възникнат от експозиции както в търговския, така и в банковия портфейл.
52. Банките могат да прилагат модели за “стойност под риск” (VaR) и свързани с тях лимити, за да наблюдават експозициите си към пазарен риск. Тези модели могат да използват корелации между отделните рискови фактори при нормални пазарни условия. При неблагоприятно развитие, обаче, е възможно взаимните зависимости да се променят и ползите от диверсификацията на активите в търговския портфейл да бъдат надценени. Цените, използвани в моделите, могат да не бъдат базирани на реални пазарни цени, а да бъдат резултат от техники за оценка, основани на наблюдавани пазарни параметри и допускания с ограничена валидност при неблагоприятни условия, които не отразяват реалния риск от концентрация за даден инструмент. Риск от концентрации може да възникне и в резултат на действията на други участници на пазара. Системният риск е друг значителен източник на концентрации, който може да бъде подценен при използването на модели.
53. Традиционните модели за “стойност под риск” невинаги могат да обхващат целия спектър от концентрации на пазарен риск и особено тези, които възникват при неблагоприятни условия. Величините за “стойност под риск” е възможно да не отразяват негативни пазарни развития и съответно концентрациите няма да бъдат установени. Определени нетни позиции могат да прикриват наличието на големи брутни базисни позиции, които да представляват значителен риск от концентрация. Поради това, измерителите, използвани за наблюдението на риска от концентрации, следва да позволяват предвиждане и установяване на концентрации спрямо един или повече рискови фактори.

Указание 9. Оценката на банката за риска от концентрация включва потенциалните ефекти от различни ликвидни хоризонти, които могат да се променят с течение на времето.

54. Рискът по отношение на ликвидността на пазара, представлява риск от невъзможност за лесно и бързо реализиране на дадена позиция без значително

въздействие върху пазарната ѝ цена, поради недостатъчна дълбочина или нарушено функциониране на пазара.

55. Банката оценява риска от концентрация, използвайки различни ликвидни хоризонти. Необходима е задълбочена оценка на ликвидните хоризонти както в нормални, така и при неблагоприятни условия, като се вземе предвид влиянието на ликвидността върху риска от концентрация. Това трябва да бъде отчетено, когато банката определя рисковите си лимити.

4.3. Операционен риск

56. Концентрация на операционен риск (КОР) е всяка отделна експозиция, или група от експозиции към операционен риск, които могат да предизвикат достатъчно големи загуби и да влошат цялостния рисков профил на банката и по този начин да застрашат финансовата ѝ стабилност и способността ѝ да поддържа основните си дейности. Корелацията между отделните рискови фактори невинаги може да бъде установена, тъй като тя може да стане известна единствено при неблагоприятни пазарни условия.

Указание 10. Банките установяват и разбират всички аспекти на КОР, във връзка с дейностите си.

57. Банките идентифицират основните източници на КОР като част от своята рамка за управление на операционния риск и ясно разбират както реализираните, така и потенциалните им ефекти.
58. Банките взимат под внимание всички източници на КОР, отчитайки възможната им свързаност с характеристиките на дейностите на банката или с организационната ѝ структура.
59. Например, банки извършващи значителни операции по разплащания и сетълмент, както и такива, които извършват интензивна търговия, или зависят от един или повече външни доставчици на ключови услуги (напр. ИТ-платформи/доставчици, изнесени дейности, застрахователни дружества), са потенциално изложени на КОР.
60. Други потенциални източници на КОР (напр. при решение да се проведе кампания на “агресивни продажби”, която на по-късен етап става причина за загуби поради възстановяване на разходи на клиентите), могат да бъдат ясно установими по отношение на негативните последствия и влиянието им върху общия рисков профил на банката.
61. Множеството събития с голяма честота, но с умерено въздействие и такива, които са с ниска честота, но със значително въздействие, могат да бъдат класифицирани като събития с наличие на КОР. Честота повтаряемост на събития с умерено въздействие би могла (в случай, че техният ефект не бъде редуциран) да застраши оцеляването на банката в дългосрочен план, докато

събития с ниска вероятност на реализиране, но със сериозно въздействие могат да доведат до незабавната неплатежеспособност на банката.

62. Въпреки че не всички такива събития са свързани с КОР, тяхното подходящо идентифициране и третиране е решаващо за определянето на рисковия профил, свързан с операционния риск в банката. Такъв тип събития допринасят за формиране на концентрации на риск, когато имат общ източник (напр. неадекватни процедури или контрол).
63. Често събития с голяма честота, но с умерено въздействие и такива, които са с ниска честота, но значително въздействие, произлизат от многократни загуби и загуби с множествен ефект². Подобни загуби обикновено предизвикват организационни промени и действия за редуциране на операционния риск. В този случай, банките разработват подходящи принципи и специфични критерии, както и примери за коректното установяване, класифициране и третиране на многократни загуби и загуби с множествен ефект, в рамките на тяхната бизнес-и организационна структура.

Указание 11. Банките използват подходящи инструменти за оценка на експозицията си към КОР.

64. Банките отчитат възможните концентрации на риск, когато оценяват излагането си на операционен риск. Инструментите за оценка са пропорционални на големината и сложността на институцията, както и на използваните методи за целите на изчислението на размера на необходимия капитал за покриване на операционния риск.
65. Анализът на тенденциите в честота и значимостта на загубите (вътрешни и/или външни), може да разкрие определящи фактори и ефекти на КОР.
66. Операционни събития, които не водят до загуба, (но са имали потенциал да предизвикат такава), както и операционни събития водещи до ползи за банката от една страна и анализа на сценарии или подобни процеси, съдържащи експертна оценка от друга, предоставят перспектива за излагането към КОР, която е присъща за средата, свързана е с нови бизнес-дейности, с промени в структурата на институцията, с взети управленски решения и др.
67. Органите, отговорни за управлението на операционен риск и вътрешните контроли (където е приложимо), участват в оценката за степента на изложеност на банката към КОР. Събирането на данни за загубите е част от тази оценка.
68. Надеждните вътрешни процеси и системи, както и достатъчните човешки ресурси са жизненоважни за избягване на концентрациите на риск. Обикновено, банките са изложени на КОР и поради това изграждането на подходящи системи за вътрешен контрол е от изключително значение за намаляване на тези рискове.

---

² Многократни загуби са тези, настъпили в различни периоди и свързани с едно и също събитие, докато загубите с множествен ефект се отнасят до загуби, засягащи различни бизнес-единици и свързани с едно и също начално събитие.

69. Съгласно Чл. 322, ал. 1, т. 1 от Наредба №8 на БНБ, банките следва да разполагат с планове за действие при непредвидени обстоятелства и за ограничаване на загубите при настъпване на кризисни ситуации, с цел да продължат да оперират като ограничат загубите от значими прекъсвания на дейността си. Тези планове са жизненоважни за управлението на риска от концентрация, особено във връзка със събития, които се характеризират с ниска вероятност, но със сериозни загуби в резултат на нарушената дейност.
70. Концентрацията на операционен риск може да бъде намалена чрез използването на техники за редуциране на риска, като използването на застрахователни продукти, покриващи загуби породени от измами, агресивни продажби или невъзможност на външни доставчици да извършат договорените услуги.
71. Използването на техники за редуциране на риска може да доведе до възникването на други видове риск (напр. кредитен), които от своя страна могат да доведат до намаляване на ефективността на цялостното редуциране на риска (напр. правен или друг допълнителен операционен риск). Това може да се счита за вторична КОР. Подобен риск от концентрации може да възникне, когато банка застрахова рисковете си (вкл. риска от концентрация) само в една застрахователна компания, която не притежава достатъчен капацитет да покрие всички видове операционен риск прехвърлен от банката, или не е в състояние да намери надеждни съзастрахователи и презастрахователи, с които да групира и сподели рисковете.
72. При използването на техники за редуциране на КОР, банките отчитат остатъчните рискове, и дали са възникнали допълнителни рискове (включително КОР), свързани с инструменти за редуциране на риска.

4.4. Ликвиден риск³

73. Рискът от концентрация е възможно да бъде основен източник на ликвиден риск, тъй като концентрации както в активи, така и в пасиви, могат да доведат до ликвидни проблеми. Концентрации в активи могат да нарушат способността на институцията да генерира парични потоци в условия на затруднена ликвидност или намалена пазарна ликвидност за определени класове активи. Концентрации в пасиви (или концентрация при финансиране) съществува, когато структурата на финансиране на банката я прави уязвима към единични събития или фактори, като напр. значително и внезапно изтегляне на средства или затруднен достъп до ново финансиране. Концентрацията при финансиране представлява позиция, която при изтегляне може сама по себе си, или едновременно с други позиции, да доведе до съществена промяна в ежедневната стратегия за финансиране.
74. Повишеното използване на сложни финансови инструменти през последните години, както и глобализацията на финансовите пазари, бяха придружени от

---

³ Този раздел следва да се използва съвместно с „Указания за ликвидните буфери и периодите на оцеляване” на БНБ.

преориентиране от финансиране чрез депозити към финансиране от пазарите. Поради повишената зависимост от финансиране на едро, банките са сериозно изложени на промените в пазарните цени и кредита. Разширяването на дейността на междубанковия пазар води до повишаване на възможността за разпространение на затрудненията и към останалите пазарни участници (contagion effect).

Указание 12. За да идентифицира всички възможни видове от концентрация на ликвиден риск, банката следва да има задълбочено разбиране за структурата на активите и финансирането си и да е наясно с влиянието на всички основни фактори. В зависимост от бизнес-модела, банката установява и избягва слабостите, произлизащи от структурата на активите и финансирането ѝ, напр. от пропорциите на финансиране на едро и дребно, или от големи концентрации в отделни ценни книжа, включени в ликвидните буфери. Когато е приложимо, идентификацията на концентрации на ликвиден риск включва анализ, базиран на географски принцип. При определянето на концентрации на ликвиден риск се включват и задбалансовите ангажименти на банката.

75. Процесът на определяне на концентрациите на ликвиден риск отчита както риска от намалена ликвидност на пазарите и ликвидния риск при финансиране, така и възможните взаимодействия между тях. Банките управляват запасите си от ликвидни активи по начин, който осигурява тяхната наличност при неблагоприятни пазарни условия. Те избягват концентрации в нисколиквидни активи, съотнесени спрямо стабилното им дългосрочно финансиране. В противен случай, при пазарен срив, способността на банката да генерира ликвидност ще бъде сериозно нарушена.
76. Големи концентрации при финансирането на едро обикновено повишават ликвидния риск, тъй като институциите предоставящи финансиране са по-чувствителни по отношение на кредитирането и са по-податливи на пазарни слухове относно финансовите трудности на банките, за разлика от ситуацията при финансиране на дребно. Междубанковото финансиране е свързано с риск от разпространение на затрудненията към останалите пазарни участници и може да бъде несигурен източник на финансиране, особено по време на криза, когато доверието между банките е нарушено и те отказват да се финансират взаимно. При оценката на възможността за изтегляне на средства от всеки значим източник на финансиране, е необходимо да се отчетат както поведенчески фактори, така и договорни взаимоотношения.
77. За банки, които търгуват в повече от една държава (и съответно валута), е необходим достъп до различни източници на ликвидност във всяка валута, тъй като те не винаги са в състояние да обменят бързо ликвидност от една валута в друга.
78. Възможно е да съществуват правни или регулаторни ограничения върху свободното движение на активи между отделни юрисдикции (напр. данъчни и регулаторни ограничения), намаляващи възможността на банковите групи да насочват активи, там където са най-необходими. Банките идентифицират

вътрешнобанкови (между централата и клонове в други държави) и вътрешногрупови (между банката-майка и нейните дъщерни дружества, или между дъщерните дружества в групата) концентрации по отношение на ликвидността.

79. Друг важен фактор, влияещ върху концентрацията на ликвиден риск, са задбалансовите позиции. Нуждите от ликвидност във връзка с тях могат да възникнат както от договорни, така и от не-договорни ангажименти. Договорните задбалансови задължения могат да включват ангажименти за финансиране, гаранции, изпълнение на лимити в рамките на уговорени кредитни линии и т.н. Договорите за секюритизация е необходимо да бъдат прегледани за клаузи (напр. базирани върху представянето на инструмента или понижаване на кредитното му качество), налагащи изискване към обезпечението или задължение да се окаже финансова подкрепа. Необходимостта да се подкрепят дружества като напр. такива със специална инвестиционна цел, за да се поддържа добра репутация, пазарен дял или бизнес-отношения, може да се появи ненадейно, особено при неблагоприятни пазарни условия. Възможно е това да бъде съществена заплаха за ликвидната позиция на банката. Потенциалната необходимост от ликвидност, свързана с изпълнението на подобни задбалансови ангажименти, е обект на редовен преглед. Предсрочното изплащане на дългови инструменти (напр. при наличието на кол опция или клаузи за активиране) следва да се вземе под внимание.

Указание 13. Банките активно наблюдават източниците си на финансиране при определянето на концентрации. Те извършват изчерпателен анализ на всички фактори, които могат да активират значително и внезапно изтегляне на средства или да доведат до намаляване на достъпа на банката до източници на финансиране (вкл. под формата на заложен активи).

80. Не съществуват фиксирани прагове или лимити, които дефинират концентрации при финансиране, породени от структурата на банката и баланса ѝ. Примери за възможни концентрации са:

I. Концентрация в един определен пазар/инструмент:

- междубанков пазар;
- финансиране чрез издаване на дълг (търговски книжа, средносрочни облигации, хибридни инструменти, подчинен дълг и др.);
- друго финансиране на едро (депозити от институционални инвеститори и големи корпорации); и
- структурирани инструменти (валутни суапове, търговски книжа обезпечени с активи, облигации с покритие), както породени от нужда от финансиране, така и поради възникване на експозиции, свързани с изисквания за попълване на маржин депозити или изискване на допълнително обезпечение.

II. Концентрация при гарантирано финансиране:

- ценни книжа за финансиране на репо/обратни репо сделки, заемане на акции и специфични активи, използвани при тези операции;
- обезпечени с активи търговски книжа;
- секюритизация на кредити (кредитни карти, ипотечни кредити, потребителски заеми и др.);
- определени видове облигации с покритие; и
- зависимост от операции на открития пазар;

III. Концентрация в няколко доставчици на ликвидност, произлизаща от концентриран кредитен риск от контрагента. Зависимостта от един или няколко доставчици би могла да възникне при използване на различни пазари и инструменти. Концентрацията в няколко доставчици на ликвидност, може да бъде трудна за идентифициране без задълбочен анализ на риска. Тя произлиза от:

- финансиране на едро (депозити от институционални инвеститори и големи корпорации);
- финансиране от финансовата група, към която принадлежи банката;
- големи индивидуални вложители или контрагенти;
- свързани контрагенти; и
- географски и валутни концентрации на източниците на финансиране.

IV. Концентрации, свързани с падежите, като напр. прекомерното разчитане на краткосрочни средства за финансирането на дългосрочно кредитиране. Въпреки че преобразуването на матуритетите е неделима част от банковия бизнес, е възможно да възникнат проблеми с ликвидността, в случай че за банката е невъзможно да разсрочи краткосрочните си задължения. Друг тип матуритетна концентрация се проявява, когато различни източници на финансиране с аналогични срокове (напр. при емитиране на дълг) пораждат необходимост банката да издаде голям брой дългови инструменти за много кратък период, което от своя страна води до трудности при пласирането им на пазара.

Указание 14. Банките използват количествени и качествените индикатори за оценка на концентрациите на ликвиден риск.

81. Пример за количествен индикатор е съотношението между финансирането на едро и общия размер на привлечените средства. Той обхваща степента, до която банката разчита на по-нестабилни пазарни източници на финансиране. В този

18

пример, финансирането на едро може да се дефинира като финансиране под формата на депозити от институционални инвеститори и големи корпорации. Друг пример е съотношението на средствата предоставени от 5-те най-големи вложители, спрямо сумата на всички депозити.

Указание 15. Банките отчитат концентрациите на ликвиден риск при разработването на плановете си за финансиране при извънредни ситуации.

82. При подготовката на плановете за финансиране при извънредни ситуации, банката отчита:

- индикаторите за ранно предупреждение, отчитащи всяко повишаване на концентрации на ликвиден риск и мерките, които се взимат при възникване на кризисна ситуация/непредвидена концентрация; и
- всяко повишение в концентрациите, произтичащо от прилагането на мерки при непредвидени ситуации, се наблюдава внимателно и се предприемат възможно най-бързо коригиращи действия.

83. Към индикаторите за ранно предупреждение принадлежат и тези, служещи за наблюдение на спазване на лимитите за концентрации (напр. за всеки индивидуален емитент, сектор, споразумения за предоставяне на ликвидност, качество на активите).

84. Към стратегиите, които се прилагат за справяне с кризисни ситуации (когато например, един или повече индикатори за ранно предупреждение, отчитащи концентрацията, са активирани) се включват мерки, насочени към запазване на стабилна диверсификация на източниците на финансиране.

5. Дейност на БНБ

85. Прегледа и оценката на излагането на банките към риск от концентрации и неговото управление, включително и действията за неговото редуциране, са неделима част от общата оценка на рисковия и бизнес-профил на банката, както и от оценката за спазване на регулаторните изисквания, поставени от БНБ. Определени аспекти на риска от концентрация, особено във връзка с вътрешнорисковите концентрации, могат да бъдат интегрирани в управлението на специфични рискови области, което следва да бъде взето предвид чрез прилагане на принципите на пропорционалност и значимост.

86. Банката трябва е в състояние да удостовери пред БНБ, че управлението на специфични рискове в определени области, обхваща в достатъчна степен вътрешнорисковите концентрации в тези области. Управлението на рисковете от вътрешнорискови концентрации е част от общото управление на рисковете.

87. При оценката на риска от концентрации в банката (в контекста на трансгранични или местни банкови групи), БНБ прави преглед на бизнес-модела и стратегията на банката, включително на всяка стратегия, която може да доведе

до концентрации, породени от насочването на определени структури от групата в определени области, продукти или пазари. Този преглед се извършва в рамките на процеса по надзорен преглед и оценка на ВААК. В случаите, в които това е приложимо, БНБ обсъжда резултатите от този преглед с други надзорни органи в рамките на надзорните колегии.

Указание 16. БНБ оценява дали рискът от концентрация е адекватно обхванат в от системите за управление на риска в банката. Надзорният преглед обхваща количествените, качествените и организационните аспекти от управлението на риска от концентрация.

88. Като част от оценката си, БНБ прави преглед за спазването на настоящите указания. В допълнение, тя оценява степента, до която управлението на риска от концентрация е интегрирано в рамката за управление на рисковете на банката и дали тя е взела под внимание всички възможни области, където могат да възникнат концентрации на риск.
89. БНБ използва количествени индикатори в системата за оценка на риска (COP), за да оцени нивото на риск от концентрация в банките. При оценката на управлението на риска от концентрация, освен количествени измерители, БНБ използва и качествени оценки по отношение на идентификацията и управлението на рисковете в отделни сектори, пазари и финансови инструменти, както и качеството на управлението на риска. Тези фактори често са от значение по отношение на банките, при които концентрациите са отражение на техните бизнес-стратегии и модели. При оценяването се взема под внимание цялата значима информация.
90. Един от важните аспекти на надзорния преглед върху управлението на риска от концентрации е постоянният диалог на БНБ с банките на всички технически и управленчески нива. В този процес, БНБ отчита всички източници на информация, касаещи управлението на риска от концентрация за банките, включително техните вътрешни оценки и процедури по утвърждаване, както и проверките, извършени от вътрешния одит или от други контролни функции. БНБ провежда диалог с ръководството на съответната банка във връзка с цялостната стратегия за диверсификация, която има отражение върху нивото на риска от концентрация в отделните бизнес-линии и дружества.
91. БНБ оценява надеждността на предприетите от банките действия за редуциране на риска, включително тяхната ефективност при неблагоприятни условия или неликвидни пазари, както и начина, по който се коригират потенциалните слабости.

Указание 17. БНБ предприема мерки по чл. 103 от ЗКИ, когато в процеса на надзорния преглед и оценка са открити съществени слабости.

92. Тези мерки могат да включват оздравителни действия, предприети от банката за отстраняване на нередностите, като напр. промени в стратегията си или

набелязването на бъдещи управленски решения, свързани с редуцирането на риска от концентрации.

93. Например, ако лимитите не са в съответствие с рисковия толеранс на банката и не са установени други подходи за намаляване на риска от концентрации, БНБ може да изисква от банката да приведе тези лимити, в съответствие с толеранса ѝ към риск.

Указание 18. БНБ оценява дали банките са заделили достатъчно капитал и имат необходимите ликвидни буфери за покриване на риска от концентрации.

94. БНБ следи за това, банките да поддържат адекватни капиталови и ликвидни буфери спрямо риска от концентрации. В тази връзка, специално внимание следва да се обърне на концентрации, които са присъщи за бизнес-стратегията на банката.
95. При по-високи нива на концентрации, банките удостоверяват пред БНБ, как са оценили последствията от това чрез заделяне на достатъчно капитал.
96. Когато капиталовата база на банката не покрива адекватно естеството и нивото на риска от концентрации, БНБ предприема необходимите мерки насочени към намаляването на рисковите експозиции. Банката може да бъде задължена да задели допълнителен капитал, в съответствие с чл. 103 от ЗКИ.
97. Банката може да бъде задължена да задели допълнителен капитал над минималните нива, в случай че не е в състояние да удостовери в достатъчна степен адекватността на вътрешните си процеси за идентифициране, измерване, наблюдение и редуциране на риска от концентрации.
98. Възможно е заделянето на капитал да не бъде най-добрият начин за редуциране на ликвиден риск. Въпреки това, капиталът изпълнява защитна роля, когато банката е принудена да продаде на значително по-ниски цени значителни обеми от активи, които са част от ликвидните ѝ буфери. Този сценарий е вероятен при неблагоприятни условия.

Указание 19. БНБ оценява дали рискът от концентрация е подходящо обхванат при провеждането на стрес-тестове от банката.

99. БНБ оценява до каква степен рискът от концентрация е адекватно отразен при провеждането на стрес-тестове за цялата банка. Тя може да проведе или изиска от банките провеждането на допълнителни стрес-тестове.

Указание 20. Когато БНБ участва в надзорни колегии, тя координира с останалите участници оценката си относно адекватността на управление на риска от концентрации в системата за управление на риска в банката. Резултатите от оценката на риска от концентрации и управлението му, се отчитат и обсъждат от надзорните органи в рамките на съответната надзорна колегия.

100. БНБ и другите надзорни органи, когато съвместно участват в надзорни колегии, оценяват управлението на риска от концентрации, за да осигурят адекватното отразяване на всички значими концентрации, тяхното разбиране и предприетите действия в контекста на системата за управление на риска, както на консолидирана, така и на самостоятелна основа. Резултатите от оценката на риска от концентрация и управлението му, се взимат под внимание при оценката на риска на ниво банка и за групата като цяло.
101. При оценката на риска от концентрации на ниво банка и за групата като цяло, надзорните органи обръщат внимание на бизнес-модела и стратегията, (включително и на стратегията за диверсифициране на дейността, която би могла да доведе до концентрации, формирани от бизнес-единици в определени области, продукти или пазари), като част от стратегията в рамките на групата. Подобни случаи се разглеждат и обсъждат изчерпателно от надзорните колегии.
102. Резултатите от подобни оценки се взимат под внимание в процеса на изготвяне на съвместното решение за адекватността на капитала на ниво група, съответстващо на финансовото ѝ състояние и рисков профил, както и в съответствие с изискваното ниво на собствените средства във връзка с приложението на чл. 103, ал. 2 т. 5 от ЗКИ (за всяка единица в групата) и на чл. 92в и чл. 92г от ЗКИ (на консолидирана основа).

Указание 21. В процеса на надзорен преглед и оценка, БНБ обръща особено внимание на банките, които се отличават със значителни концентрации на риск, по отношение на географски райони, видове клиенти, както и специализираното естество на даден продукт или източник на финансиране.

103. Необходимо е нивото на капитала да отговаря на степента на риска от концентрация. Следва да се отчитат и други важни фактори свързани с бизнес-модела на банката и качеството на управлението на риска, напр. опит и задълбочено познание за съответните райони. Подобни фактори често са от значение за банки, при които концентрациите възникват в резултат на прилаганите бизнес-модел и стратегии.
104. Специализирането и изграждането на опит и познания в определени области или клиенти, може да бъде предпоставка за формирането на портфейли с високо качество, въпреки значителните концентрации на риск.
105. При оценката на дейностите, за които е присъщо да водят до концентрация на експозиции и за които се изисква заделянето на повече капитал, е необходим балансиран поглед, който подходящо да отразява относително високото качество на портфейла и отчитайки изградените опит и познания за региона. При оценката на банка, фокусирана в специфични дейности, БНБ може да препоръча избягването на нов вид бизнес-дейности, насочване към нови клиенти или географски райони, ако банката не притежава достатъчен опит или познания в тези области.

Приложение 1. Примери за рискове от концентрация

1. Примери за междурискови концентрации

Кредитен - ликвиден риск: неизпълнението от страна на съществени контрагенти влошава паричния поток на институцията и нейната способност за изпълнение на поетите ангажименти.

Кредитен - пазарен риск: проявява се, когато контрагентите са тясно обвързани или когато се отчита несистематичен (диверсифицируем) или систематичен (недиверсифицируем) риск. Влошаването на кредитния рейтинг на емитента е възможен източник на междурискови концентрации между пазарен и кредитен риск. Така например, когато банката е отпуснала заем или кредитна линия в допълнение към инвестициите в акции на същата компания, всички подобни позиции се повлияват негативно от влошаването на качеството на кредитния рейтинг. Поради това, различните видове риск не могат да бъдат измервани независимо и да се считат за некорелирани.

Кредитен – операционен риск: нивото на кредитен риск е възможно да бъде свързано с потенциалните източници на операционен риск или кредитното качество на техниките за редуциране на риска (напр. закупена застраховка) и поради това да повлияе на адекватността на буферите за операционен риск.

Пазарен – ликвиден риск: прекъсванията, повишената волатилност, резките промени в стойността или „пресъхването” на пазарите за определени инструменти, могат да повлияят негативно върху ликвидността на дадена банка.

2. Концентрацията на пазарен риск и междурисковите концентрации, базирани на кредитното качество на емитента като източник на риск

Кредитното качество на емитента е пример за индивидуален източник на риск, който влияе върху различните видове риск и води до концентрацията на пазарен риск. Влошаването на кредитното качество на даден емитент оказва негативно влияние върху цените на издадените от него акции и облигации, както и върху цените на базираните върху тях деривати. Отделите, отговорни за търгуването с акции и облигации, е възможно да са закупили инструменти на дадена компания, докато отделът, занимаващ се с търговия на деривати, да е продал кредитна защита за инструменти на същия емитент. Тъй като цените на всички инструменти са зависими от един и същ източник на риск, корелацията между отделните инструменти е изключително висока.

3. Концентрации на пазарен риск и междурискови концентрации, базирани на ниския толеранс към риск от страна на пазарните участници

Друга причина за наличието на концентрация от пазарен риск, е промяната на рисковите предпочитания на пазарните участници. По-голямата несигурност относно икономическите перспективи би могла да доведе до нежелание за заемане на рискови позиции. Вследствие на това, рисковите премии за всички рискови продукти се

повишават, а цените им падат. Това повишава корелациите между отделните класове активи. Някои пазари е възможно дори да „пресъхнат“ изцяло, защото пазарните участници не желаят да закупуват повече от тези продукти. Банките е възможно да понесат загуби за всички видове инструменти, въпреки че притежават диверсифицирани портфейли. Необходимо е концентрацията на риск, която може да възникне от промяна в рисковата премия и съпътстващата промяна в корелациите, да бъде включена в рамката за управление на риска.

Повишаването на рисковата премия също би могло да бъде източник на концентрация между пазарен риск и ликвиден риск. Поради по-ниските цени, продавайки активите си, банката може да генерира по-малко ликвидност. Възможно е някои активи да не могат да бъдат продадени на приемливи цени, ако пазарите са неликвидни, вследствие на непоносимостта към риск на пазарните участници. В допълнение, емитирането на дълг или акции е по-неизгодно, защото банката трябва да плати по-висока рискова премия.

4. Междурискова концентрация между пазарен и кредитен риск, базирана на валутния курс

Кредитирането в чужда валута на местни длъжници е изложено както на пазарен (произлизащ от промени във валутния курс), така и на кредитен риск. При обезценка на местната валута, стойността на заема в нея се повишава, което (чрез повишаване на разходите по погасяването) може да намали способността на длъжника да погасява задълженията си. Този ефект се отличава със значителна нелинейност при високи нива на обезценка на валутата.

5. Примери за взаимното влияние между ликвидния риск и други рискови фактори

Общата експозиция на банката към други рискове и влиянието им върху нивото на ликвиден риск, следва да се анализира в съответствие с профила на финансиране на банката.

Взаимовръзките между ликвидния и другите видове риск, предизвикани от същите фактори, могат да възникнат особено в ситуации на неблагоприятни пазарни условия. Подобни зависимости могат да засилят ефекта от концентрациите, които съществуват при ликвидния риск. Примери за подобни взаимовръзки са:

- собствен кредитен риск – ликвиден риск: влошаване на пазарните цени или намаляване на рейтинга на контрагент може да активира изискване за вноска по маржин сделка или предоставяне на допълнително обезпечение;
- репутационен – ликвиден риск: проблеми с репутацията могат да доведат до загуба на доверие в банката от страна на контрагентите и като следствие от това – до намаляване на разполагаемите средства на банката, както и до изтегляне на средства;

- репутационен – ликвиден риск: за да се поддържа добра репутация и да се избягват неблагоприятни пазарни нагласи, банката може да предлага ликвидна подкрепа на асоциирани предприятия, дори при липсата на изрично договорно задължение, и това да доведе до влошаване на ликвидната ѝ позиция;
- операционен – ликвиден риск: прекъсвания в плащанията или нарушаване на процеса по сетълмент могат да резултират в проблеми с ликвидността; и
- правен – ликвиден риск: потенциални пропуски и грешки в договорните споразумения за извънредно финансиране при неблагоприятни пазарни условия може да направи невъзможно финансирането от страна на контрагентите, което да застраши ликвидната позиция на банката.

Приложение 2. Примери за индикатори, използвани при управлението риска от концентрации

По-долу са представени опростени примери за индикатори за риска от концентрации. Те са базирани върху показател, който е чувствителен към риск (напр. вътрешен капитал, рисковопреетеглени активи, очаквана загуба), вместо единствено върху размера на експозициите:

- индикатори, съотнесени към общоприет базисен показател (напр. размер на балансовото число, собствените средства, нетната печалба):
  - размер на определен брой големи експозиции (напр. десетте най-големи експозиции),
  - размер на фиксиран брой големи свързани експозиции,
  - размер на ключови секторни/географски концентрации,
  - експозиции към специфичен финансов инструмент;
- индикатори, подобни на индексите на Moody's, Shannon-Wiener, Herfindahl-Hirschmann, както и индексите за равнопоставеност на Simpson, Pielou и др.;
- концентрационни криви⁴;
- коефициент на Gini⁵;

⁴ Концентрационните криви представляват средство за оценката на това дали определен риск е по-концентриран в някои държави/сектори, отколкото в други.

⁵ Коефициентът на Gini се използва за измерване на различни форми на неравномерно разпределение. Коефициентът заема стойности между 0 и 1, като стойност 0 съответства на пълна хомогенност (т.е. всяка експозиция е носител на един и същи риск), докато 1 съответства на пълна концентрация (т.е. една експозиция е носител на всички рискове, а останалите експозиции са безрискови).

- корелации в портфейлите; и
- измерители за вариации/ковариации.